

Студент 1 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

П Р А В О В Е Р Е Г У Л Ю В А Н Н Я М Е Д И Ч Н О Г О П Р А В А В У К Р А І Н І

Анотація. Розкрито проблеми охорони здоров'я в Україні. Досліджено правове регулювання медичного обслуговування як форми соціального захисту населення, виявлено недоліки державної політики в галузі охорони здоров'я.

Аннотация. Раскрыты проблемы здравоохранения в Украине. Исследовано правовое регулирование медицинского обслуживания как формы социальной защиты населения, выявлены недостатки государственной политики в области здравоохранения.

Annotation. The article deals with the health care problems in Ukraine, studies the legal regulation of medical care as a form of social protection of the population, reveals the lacks in public health policy.

Ключові слова: медичне право, охорона здоров'я, державне регулювання, медичне обслуговування.

Актуальність проблеми медичного права обумовлюється складними трансформаційними процесами, які відбуваються в суспільстві, та недофінансуванням сфери охорони здоров'я. Медичне обслуговування як важлива складова суспільного буття, що відповідає за здоров'я людини та нації в цілому, потребує виваженого правового регулювання та чітко організованої правозастосовної діяльності. Значної актуальності набуває дослідження особливостей цивільно-правової відповідальності суб'єктів правовідносин із надання медичних послуг. З огляду на це, сьогодні актуальним є питання дослідження стану законодавства, яке регламентує забезпечення населення України медичним обслуговуванням, та стану реалізації права на охорону здоров'я в Україні.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі аналізу наукових розробок і законодавства розкрити сутність проблем медичного обслуговування як форми соціального захисту населення України, виявити недоліки державної політики в галузі охорони здоров'я та правового механізму фінансового забезпечення охорони здоров'я в Україні, а також розглянути питання цивільно-правової відповідальності за заподіяння шкоди здоров'ю в процесі надання медичних послуг.

В Україні діє доволі розгалужена система органів державної влади та медичних закладів, діяльність яких покликана гарантувати права громадян у сфері охорони здоров'я. Слід зазначити, що в Україні створено і впроваджено величезну чисельність нормативно-правових актів у сфері охорони здоров'я, розгорнуто широку мережу державних та комунальних медичних закладів, які фінансуються переважно за рахунок коштів державного бюджету, діє система державних органів влади, які організують і координують діяльність у сфері охорони здоров'я. Водночас, незважаючи на це, сьогодні існує велика кількість проблем у сфері охорони здоров'я.

Державна політика відіграє надзвичайно важливу роль у суспільному житті. Саме вона покликана своєчасно виявляти назрілі проблеми розвитку суспільства, аналізувати їх, встановлювати причини їх виникнення, складності, суперечності та знаходити шляхи розв'язання цих проблем. Подальше вдосконалення системи медичного забезпечення населення України в нових соціально-економічних умовах нерозривно пов'язане з необхідністю підвищення дієвості державної політики в галузі охорони здоров'я. На думку Антонова С. В., право на охорону здоров'я є одним з абсолютних прав людини, яке не може передаватися чи відчуватися навіть не з огляду на закон, а у зв'язку зі своїми природними властивостями [1].

На сучасному етапі суспільного розвитку Українська держава виступає як монополіст у формуванні політики щодо охорони здоров'я, але разом з тим вона не спроможна фінансово її підтримати в умовах перехідного періоду.

Галузь охорони здоров'я України перебуває в глибокій системній кризі. Основними причинами такого стану є: повільне просування реформ у державі; неефективність системи державного управління; низька оплата праці медичних працівників; невдоволення пацієнтів і всього суспільства якістю та ефективністю медичної допомоги; тривалий період реформування галузі без виділення належних коштів і, як результат, неефективне виконання державних цільових програм із покращення здоров'я нації. Викладене підтверджують низькі показники середньої очікуваної тривалості життя в Україні порівняно з аналогічними показниками інших країн Європи. Дане питання є предметом дослідження провідних вчених, так, Кризина Н. П. особливу увагу у своїй праці приділяє виявленню низки суперечностей та їх наслідків, що мають місце в процесі розвитку системи охорони здоров'я України [2]. Як показує аналіз, основними чинниками, що негативно впливають на медично-демографічну ситуацію в Україні та доступність кваліфікованої медичної допомоги кожному громадянину держави, є суперечності між:

- обсягом фінансування з державного бюджету й місцевих бюджетів системи охорони здоров'я і потрібним обсягом інвестицій для розвитку галузі охорони здоров'я до рівня світових стандартів, що призводить до поступового руйнування наявної інфраструктури системи охорони здоров'я України;
- необхідністю правового регулювання суспільних відносин у галузі охорони здоров'я й відсутністю належної нормативної бази для інтегрування складових елементів галузі в єдиний медичний простір України, що призводить до нецілеспрямованого й безпланового розвитку складових галузі;

- ціноутворенням на медичні послуги і неспроможністю широких верств працюючого населення України споживати ці послуги внаслідок низького рівня оплати їх праці, що призводить до обмеження можливостей із відновлення здоров'я населення України і, як наслідок, стає однією з причин зниження

рівня і середньої тривалості життя в Україні в умовах активного збільшення кількості людей пенсійного віку;

- потребою широкого розвитку в Україні приватного сектору охорони здоров'я та відсутністю відповідного правового поля для функціонування лікувально-профілактичних закладів приватної форми власності;
- необхідністю запровадження в Україні системи загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування й відсутністю відповідного законодавчого регулювання.

Державна політика в галузі охорони здоров'я виникла з практичної діяльності і була зумовлена проблемами історичного та політичного контексту, що потребували свого вирішення.

Сучасні дослідження дають можливість прийти до висновку про доцільність виділення медичного права України в окрему галузь права, як це вже зроблено у США, економічно-розвинутих країнах Європи та Росії. Аналіз зарубіжного досвіду переконливо свідчить, що медичні кодекси регламентують права громадян у галузі охорони здоров'я та професійну діяльність медичних працівників, передбачають чітку відповідальність за правопорушення у медичній сфері.

На шляху створення якісної нормативно-правової бази в галузі охорони здоров'я України постає чимало перепон і труднощів, основними серед яких є такі: недостатньо виразна державна політика у сфері охорони здоров'я громадян, у тому числі її законодавче забезпечення; відсутність науково обґрунтованої стратегії законодавчої діяльності у сфері охорони здоров'я; низька законо-творча активність суб'єктів законодавчої ініціативи; складність проходження законопроектів про охорону здоров'я у Верховній Раді України; відсутність спеціалістів, які б мали необхідний обсяг знань як у сфері юриспруденції, так і в медицині; неконсолідованість діяльності представників правової і медичної науки; недостатнє використання позитивного зарубіжного досвіду в регулюванні охорони здоров'я; правова база охорони здоров'я є дуже нечіткою, нерідко трапляються законодавчі колізії і ситуації, коли норми різних актів, що регламентують тією чи іншою мірою охорону здоров'я, суперечать одна одній; надмірна розпорошеність норм, що стосуються охорони здоров'я, по всьому українському законодавству.

Серед найважливіших завдань державної політики України щодо правового регулювання медичної діяльності виокремлюється розробка Медичного кодексу України та адаптація нормативно-правових актів, які регулюють медичну діяльність у державі, до європейських та світових стандартів.

У процесі розробки Медичного кодексу України повинні бути врегульовані: пріоритетні напрями державної політики в галузі охорони здоров'я та шляхи її реалізації; правові основи організації охорони здоров'я України; законодавче закріплення системи категорійно-понятійного апарату з методологічно правильним визначенням низки дефініцій, які використовуються в галузі охорони здоров'я для кваліфікування відповідних об'єктів на підставі висновків проведеної комплексної експертизи з використанням металогіки, що вивчає відношення виразів логічної мови до позначуваних ними об'єктів і змісту, який вони виражають; бюджетні та позабюджетні джерела фінансування національної системи охорони здоров'я; запобіжні механізми щодо нецільового використання державних коштів, виділених для медичної галузі; права та захист прав пацієнтів; права та юридична відповідальність медичних працівників; регулювання проведення медичних експертиз, трансплантації органів і тканин людини, репродуктивних технологій, медичних експериментів, надання платних медичних послуг, надання психіатричної допомоги; надання медичної допомоги в контексті реалізації права людини на життя; правові засади функціонування єдиного медичного простору України; питання міжнародного співробітництва в галузі охорони здоров'я тощо.

Результати досліджень, що проводяться в Україні, дають право стверджувати, що в державі ще не створено дієвих правових механізмів щодо громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади в галузі охорони здоров'я та медичною діяльністю, незважаючи на те, що відповідні нормативно-правові акти вже видані: Указ Президента України "Про забезпечення умов для більш широкої участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики" (2004) та Постанова Кабінету Міністрів України "Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики" (2004). Саме цими й низкою інших нормативно-правових актів визначено, що суб'єкти управління та заклади охорони здоров'я повинні сприяти реалізації права громадян України на участь в управлінні охороною здоров'я й проведенні громадської експертизи з питань медичного забезпечення.

Одним із недоліків чинного законодавства щодо прав пацієнтів та медичних працівників є його недостатність та негармонійність. Частково зазначені права суб'єктів медичних правовідносин регулюються законами України "Основи законодавства України про охорону здоров'я", "Про захист прав споживачів" та Цивільним кодексом України.

Для вирішення наявних проблем державна політика України у сфері охорони здоров'я повинна бути спрямована на вдосконалення системи підготовки та ефективне використання медичних кадрів, яка полягає у виявленні реальних потреб у кадрах лікарів різних спеціальностей та інших працівників охорони здоров'я, визначенні порядку й механізмів формування державного замовлення на підготовку цих кадрів, переорієнтації додипломної освіти на підготовку лікарів загальної практики/сімейної медицини та інших фахівців первинної медико-санітарної допомоги, підготовці висококваліфікованих фахівців з організації та управління охороною здоров'я, здійсненні стратегії інтеграції до Європейського Союзу, розширенні та зміцненні міжнародних зв'язків.

Отже, медичне право – це комплексна галузь права, яка включає сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини в галузі медичної діяльності. Виділення медичного права в окрему галузь права України, розробка, затвердження на відповідному рівні та введення в практичну діяльність Медичного кодексу дозволять на більш високому рівні здійснювати розробку принципів (основних засад) державної політики в галузі охорони здоров'я, якісніше проробляти питання захисту права громадян у процесі надання медичної допомоги, детально визначити медичні правовідносини.

Медичне обслуговування – це самостійний інститут системи соціального забезпечення, що об'єднує норми права, які регулюють суспільні відносини, пов'язані з наданням громадянам медичної допомоги.

Правовідносини з медичного обслуговування – це персоніфіковані, вольові суспільні відносини, що виникають на основі норми права, в яких одна сторона (фізична особа) наділена правом вимагати певний вид медичної допомоги, а інша (медичний заклад або інший орган (установа), на який покладено обов'язок забезпечувати громадян певними видами медичної допомоги) – обов'язком надати фізичній особі медичну допомогу, якої вона потребує [3].

Тож в Україні нарізла необхідність запровадження добровільного медичного страхування та розробки нормативно-правової бази щодо введення загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування, використання новітніх досягнень медичної науки (трансплантології,

репродуктивних технологій, клонування), вдосконалення управлінської діяльності в галузі охорони здоров'я тощо.

Наук. керівн. Коршакова О. М.

Література: 1. Антонов С. В. Цивільно-правова відповідальність за заподіяння шкоди здоров'ю при наданні платних медичних послуг : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / С. В. Антонов. – К., 2006. – 20 с.
2. Кризина Н. П. Державна політика України в галузі охорони здоров'я: механізми формування та реалізації : автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр. : спец. 25.00.02. / Н. П. Кризина. – К., 2008. – 36 с. 3. Стеценко С. Г. Медичне право України [Електронний ресурс] / С. Г. Стеценко. – Режим доступу : <http://news-zakon.com>.